

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

ИЗВЕШТАЈ О ДИНАРИЗАЦИЈИ ФИНАНСИЈСКОГ СИСТЕМА СРБИЈЕ

Треће тромесечје 2024. године

Фебруар 2025. године

Уводна напомена

Већа употреба динара у финансијском систему Србије и боља усклађеност валутне структуре прихода и расхода небанкарског сектора побољшале би степен финансијске стабилности земље, умањиле ризик од промене девизног курса у најрањивијим секторима привреде и додатно повећале ефикасност монетарне политике. Да би се процес динаризације подржао, Народна банка Србије и Влада Републике Србије потписале су априла 2012. *Меморандум о стратегији динаризације финансијског система Србије*. Имајући у виду да је у периоду од закључења Меморандума из 2012. године обезбеђена макроекономска стабилност и да је ојачана финансијска стабилност, Народна банка Србије и Влада Републике Србије у децембру 2018. потписале су нови *Меморандум о стратегији динаризације*, што потврђује њихову решеност да својим мерама додатно подрже процес динаризације и допринесу додатном јачању стабилности финансијског система. У новом *Меморандуму о стратегији динаризације* ове институције су сагледале резултате до тада предузетих мера и активности и, полазећи од њих, сагласно дефинисале додатне мере и активности које ће обезбедити даљи раст степена динаризације и смањење девизног ризика у систему.

У складу с тим документом, Народна банка Србије и Влада Републике Србије обавезале су се да прате и анализирају кретање степена динаризације, као и да редовно обавештавају јавност о мерама и активностима које се предузимају, као и о оствареном напретку у процесу динаризације. С тим циљем, Народна банка Србије тромесечно припрема и објављује *Извештај о динаризацији финансијског система Србије*, као једно од помоћних средстава комуникације с јавношћу. Тим извештајем јавност се упознаје с дешавањима у сегменту динарског тржишта и указује се на мере и активности које су тржишни учесници и регулаторни органи предузели, или ће предузети, ради подршке процесу динаризације. Омогућавањем да наведене информације буду доступне јавности, боље се разуме зашто је неопходно да се заштитимо од ризика промене девизног курса, као и зашто су неопходне мере и активности које ће Народна банка Србије и Влада Републике Србије предузимати како би се процес динаризације финансијског система Србије додатно подстакло.

Извештаји о динаризацији финансијског система Србије доступни су јавности на интернет презентацији Народне банке Србије (www.nbs.rs).

Стратегија динаризации

Стратегија динаризации у Републици Србији заснива се на активностима које се могу објединити у три међусобно повезана стуба.

Први стуб стратегије динаризации најопштијег је карактера, али је уједно и најважнији. Мере у оквиру овог стуба чине мере монетарне и фискалне политике усмерене на очување макроекономске стабилности и обезбеђење услова за одржив привредни раст.

Други стуб стратегије обухвата мере усмерене на даљи развој тржишта динарских хартија од вредности и увођење нових динарских производа на домаћем финансијском тржишту.

Трећи стуб има за циљ унапређење заштите од постојећих девизних ризика у небанкарском сектору и дестимулисање даљег јачања тих ризика. Народна банка Србије ће предводити напоре у овој области, сарађујући с банкарским сектором у увођењу и развоју инструмената заштите од девизног ризика.

СКРАЋЕНИЦЕ КОРИШЋЕНЕ У ОВОМ ИЗВЕШТАЈУ

д.с. – десна скала
к.п. – крајем периода
л.с. – лева скала
мг. – међугодишње
млн – милион
млрд – милијарда
п.п. – процентни поен
пр.п. – просечно пондерисано
Т – тромесечје
ХоВ – хартије од вредности
SDR – специјална права вучења

Не наводе се друге општепознате скраћенице.

Садржај

I. Резиме	1
II. Динаризација финансијског система Србије	2
1. Динаризација пласмана	2
Пласмани привреди и становништву	2
Новоодобрени кредити привреди и становништву	4
2. Динаризација депозита	7
Депозити привреде и становништва	7
Динарска и девизна штедња	8
Новоположени депозити привреде и становништва	9
3. Динаризација јавног дуга	13
Јавни дуг и његова структура	13
Примарно тржиште државних ХоВ	13
Секундарно тржиште државних динарских ХоВ	14
III. Инструменти заштите од девизног ризика	15
1. Девизне своп трансакције између Народне банке Србије и банака	15
2. Коришћење инструмената заштите од девизног ризика	16
Табела А. Показатељи динаризације пласмана, кредита и депозита	17
Табела Б. Валутна структура штедње становништва и јавног дуга	18
Табела В. Преглед мера и активности које иду у прилог повећању динаризације (1/2)	19
Списак графикона и табела	22

I. Резиме

Динаризация укупних пласмана привреде и становништву повећана је у Т3 2024. у поређењу са претходним тромесечјем, посматрано по постојећим пословима (на 36,8%) и новоодобреним пословима (на 44,6%). Раст је био присутан и код привреде и код становништва. Посматрано на међугодишњем нивоу, сви наведени показатељи бележе значајнији раст.

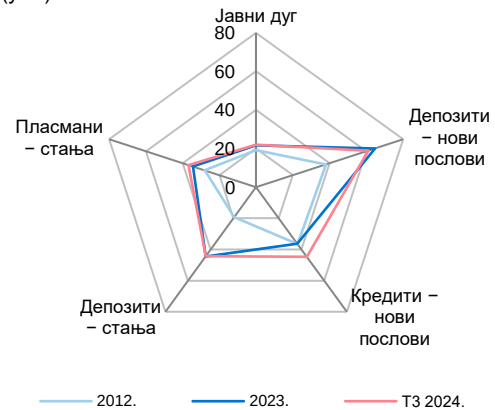
У прилог повећања степена динаризації пласмана иду и мере које је Народна банка Србије донела 2019, а примењују се од почетка 2025, којима су банке обавезане да приликом обрачуна адекватности капитала банке умање износ капитала ако учешће нових девизно индексираних кредита и кредита у страној валути одобрених нефинансијском и недржавном сектору одобрених након 1. јула 2023. премаши одређени праг (71% у 2025, 64% у 2026, 57% у 2027, а након тога 50%).

Учешће динарских депозита у укупним депозитима привреде и становништва, посматрано по постојећим пословима, у Т3 је било непромењено у поређењу с Т2 (44,2%), док на међугодишњем нивоу бележи раст. Од посебне важности за динаризацию финансијског система је дугорочни раст динаризації депозита становништва који је био присутан и у Т3, а коме доприноси раст динарске штедње на (до тада) рекордан ниво (174 млрд динара крајем септембра). Степен динаризації новоположених депозита привреде и становништва (63,2%) мањи је у односу на претходно тромесечје као и у односу на исто тромесечје претходне године.

Степен динаризації јавног дуга Републике Србије повећан је у односу на крај претходног тромесечја (на 21,9%), услед пада девизне компоненте јавног дуга и раста динарске. Раст се бележи и у поређењу са Т3 2023.

Када је реч о инструментима заштите од валутног ризика, резиденти су с банкама током Т3 закључили трансакције терминске куповине девиза у износу од 63,4 млн евра, што је за око трећину мање него у претходном тромесечју, и трансакције терминске продаје девиза у износу од 11 млн евра, што је такође мање у односу на претходно тромесечје (за 17,9%). Смањење обима закључених трансакција терминске куповине/продаје девиза резидената је евидентно и на међугодишњем нивоу.

Графикон I.1. Показатељи динаризації* (у %)

*Све категорије изузев јавног дуга односе се на привреду и становништво. У оквиру сваке категорије - учешће динарске компоненте у износу укупне категорије.

Извор: НБС, Министарство финансија.

II. Динаризација финансијског система Србије

1. Динаризација пласмана

Степен динаризације пласмана привреди и становништву по постојећим пословима повећан је четврто тромесечје заредом, а раст се бележи и по основу новоодобрених послова.

Пласмани привреди и становништву

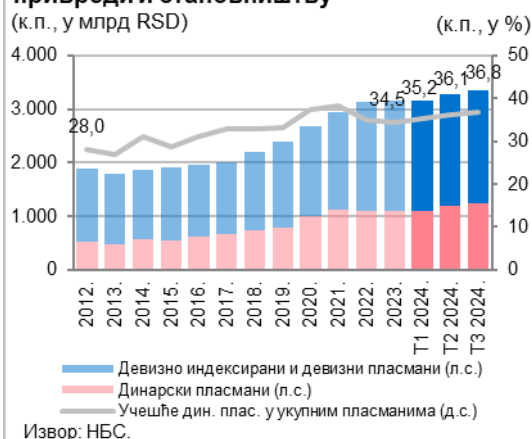
Учешће динарских пласмана у укупним пласманима привреди и становништву крајем Т3 2024. износило је 36,8%. У поређењу с претходним тромесечјем, овај показатељ виши је за 0,7 п.п. (3,0 п.п. м.г.). У прилог повећања степена динаризације пласмана иду и мере које је Народна банка Србије донела 2019, а примењују се од почетка 2025, којима су банке обавезане да приликом обрачуна адекватности капитала банке умање износ капитала ако учешће нових девизно индексираних кредита и кредита у инострану валуту одобрених нефинансијском и недржавном сектору одобрених након 1. јула 2023. премашу одређени праг (71% у 2025, 64% у 2026, 57% у 2027, а након тога 50%).¹

По искључењу ефекта промене девизног курса, степен динаризације пласмана такође је повећан за 0,7 п.п. у Т3 (на м.г. нивоу за 3,0 п.п.) и крајем Т3 износио је 36,7%.²

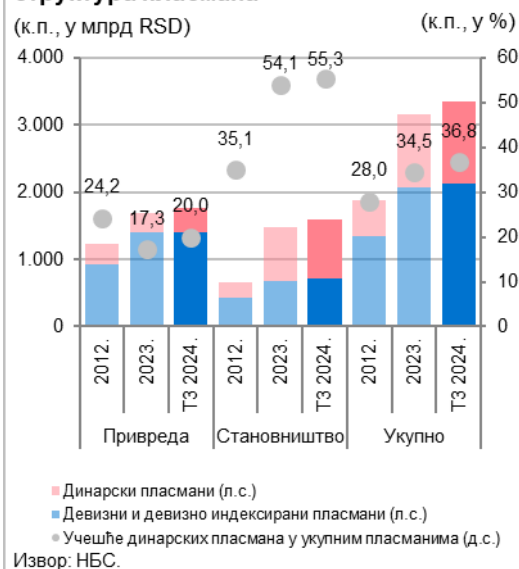
Посматрано по секторској структури, раст динаризације пласмана у Т3 бележи се и код привреде и код становништва. То је резултат повећања динарских пласмана (за 51,1 млрд динара), и то код оба посматрана сектора, док су девизно индексирани и девизни пласмани, такође код оба сектора, забележили умеренији раст (укупно за 28,8 млрд динара).

Динаризација пласмана привреди у Т3 2024. повећана је за 0,7 п.п. (м.г. 3,7 п.п.), на 20,0%, колико је износила крајем септембра. То је четврто тромесечје заредом откако се бележи повећање овог показатеља, након што је у претходне готово две године бележио континуирано смањење, под утицајем доспећа кредита из гарантних шема државе у време пандемије вируса корона, који су одобравани претежно у динарима.

Графикон I.1.1. Учешће динарских пласмана у укупним пласманима привреди и становништву

Графикон I.1.2. Секторска структура пласмана

¹ Одлука о адекватности капитала банке („Службени гласник РС“, бр. 103/2016, 103/2018, 88/2019, 67/2020, 98/2020, 137/2020, 59/2021, 67/2022, 137/2022, 48/2023, 110/2023 и 102/2024).

² Обрачунато по курсу динара према евра, америчком долару, швајцарском франку, британској фунти и јапанском јену на дан 31. октобра 2022, ако се узме у обзир валутна структура потраживања по основу кредита.

На раст динаризації пласмана привреди у ТЗ утицао је динамичнији раст динарских од девизно индексираних и девизних пласмана:

- **Динарски пласмани привреди** повећани су за 18,1 млрд динара. Пораст се у целости односи на инвестиционе кредите и кредите за ликвидност и обртна средства, која су у највећој мери користила велика предузећа, а у мањој мери и микропредузећа, мала и средња предузећа која послују у области саобраћаја, информисања и комуникација;
- **Девизно индексирани и девизни пласмани привреди** повећани су за 12,8 млрд динара. Највише су повећани краткорочни кредити за ликвидност и обртна средства, који су одобравани великим предузећима из области рударства, прерађивачке индустрије, саобраћаја, информисања и комуникација.

Степен динаризації пласмана становништву у ТЗ 2024. такође је забележио раст. Крајем септембра 2024. овај показатељ је износио 55,3%, што је за 0,4 п.п. више него три месеца раније. На мг. нивоу повећање је израженије (1,7 п.п.).

Повећање динаризації пласмана становништву у ТЗ одраз је:

- **знатнијег раста динарских пласмана** (за 33,0 млрд динара), при чему се прираст готово у потпуности односи на готовинске кредите становништву, који су већим делом одобравани с роком доспећа дужим од пет година. Високој реализацији готовинских кредита доприносе и промотивне понуде банака, ниже каматне стопе, као и ублажени кредитни стандарди;
- **умеренијег раста пласмана становништву у девизном знаку** (за 16,0 млрд динара), при чему се 94% овог раста односи на стамбене кредите, који су, под утицајем већих цена на тржишту некретнина и виших трошкова задуживања, од почетка 2022. бележили мг. успоравање, да би од Т1 2024. ово успоравање било заустављено, а од Т2 се бележи и њихов мг. раст. Већој реализацији ових кредита током 2024. допринела је и мера Народне банке Србије којом су привремено ограничене каматне стопе на стамбене кредите.

Новоодобрани кредити привреди и становништву

Показатељи динаризације новоодобраних кредита

Степен динаризације укупних новоодобраних кредита привреди и становништву наставио је да се повећава и достигао је највиши ниво у протекле четири године, 44,6%. То је за 2,2 п.п. више него у претходном тромесечју, а раст је знатно већи ако се посматра на мг. нивоу (9,8 п.п.).

Посматрано по секторској структури, степен динаризације новоодобраних кредита у Т3 повећан је и код привреде и код становништва.

Динаризација новоодобраних кредита привреди повећана је у Т3 у поређењу с претходним тромесечјем за 1,0 п.п., на 24,9%, што одражава утицај:

- умеренијег смањења новоодобраних динарских кредита привреди у односу на Т2 (за 4,1 млрд динара). Највише су смањени кредити за ликвидност и обртна средства (за 10,4 млрд динара), али су и поред тога чинили преко половине новоодобраних динарских кредита привреди (46,4 млрд динара или 55%);
- значајнијег смањења новоодобраних валутно индексираних и девизних кредита привреди (за 27,2 млрд динара). Као и код динарских кредита, највише су смањени кредити за ликвидност и обртна средства (за 16,8 млрд динара), који представљају и најзаступљенију категорију тих кредита (61%), као и инвестициони кредити (за 10,2 млрд динара), који чине преко четвртине укупних новоодобраних кредита, а по правилу се одобравају у девизном знаку (78%).

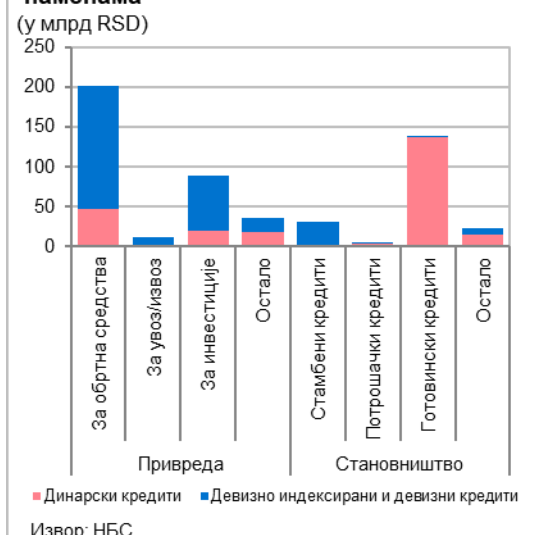
Код становништва, степен динаризације новоодобраних кредита повећан је у поређењу с Т2 за 0,4 п.п. (0,9 п.п. мг.), на 78,8%. У структури тих кредита, у Т3:

- новоодобрани **динарски** кредити становништву реализовани су у рекордно високом износу (154,8 млрд динара), уз умерено повећање у поређењу с Т2 (за 5,4 млрд динара). Пораст се односи првенствено на **готовинске кредите**, који се по правилу одобравају у динарима, и то претежно с роковима отплате дужијим од пет година (76%);
- одобравање валутно индексираних кредита становништву незнатно је повећано (за 0,5 млрд динара), при чему су једино расли **стамбени кредити**, који чине преко 70% девизно индексираних новоодобраних кредита становништву.

Графикон I.1.3. Учешће динарских кредита у новоодобраним кредитима привреди и становништву

Графикон I.1.4. Новоодобрани кредити привреди и становништву у Т3 2024. по наменама

Каматне стопе на новоодобрене кредите

У складу са ублажавањем монетарне политике које су током 2024. спроводиле Народна банка Србије и Европска централна банка, у ТЗ је забележено смањење каматних стопа на већину кредита привреди и становништву у динарском и у девизном знаку. Смањење је било израженије код динарских кредита, што позитивно доприноси процесу динаризације.

Каматне стопе на динарске кредите привреди и становништву током ТЗ у просеку су биле ниже него у претходном тромесечју (за 0,5 п.п.) и износиле су 10,1%. На девизно индексираним и девизним кредитима, ове каматне стопе смањене су у мањој мери (за 0,3 п.п.) и износиле су 6,4%.

С обзиром на то да је смањење каматних стопа било израженије код кредита у динарском знаку него код валутно индексираних и девизних кредита (0,5 п.п. наспрам 0,3 п.п.), каматни диференцијал између динарских и девизних кредита привреди и становништву смањен је у ТЗ (за 0,2 п.п., на 3,7 п.п.), што иде у прилог већој динаризацији кредита.

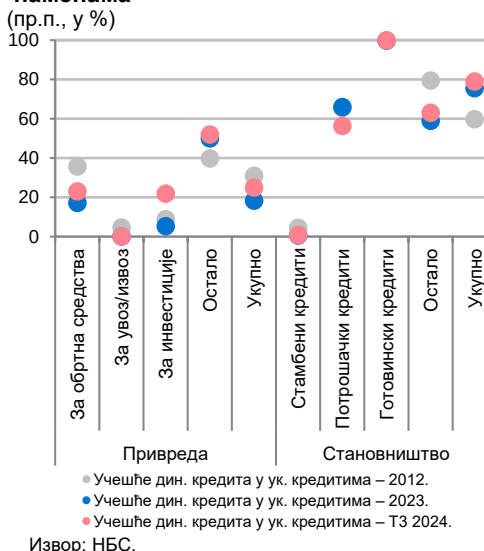
Смањење каматног диференцијала у ТЗ било је карактеристично код кредита становништву (за 0,5 п.п., на 5,3 п.п.), услед знатнијег смањења каматних стопа на динарске кредите од каматних стопа на кредите у девизном знаку:

- На динарске кредите становништву просечна пондерисана каматна стопа смањена је за 0,7 п.п., на 11,3%. Пад се бележи код свих категорија кредита, а најзначајнији је код стамбених кредита (за 2,2 п.п., на 14,7%), затим осталих некатегорисаних кредита (за 0,7 п.п., на 9,3 п.п.), готовинских кредита (за 0,6 п.п., на 11,8%), као и код потрошачких кредита (за 0,5 п.п., на 3,1%).
- На кредите становништву у девизном знаку, каматне стопе су незнатно смањене (у просеку за 0,1 п.п., на 6,1%), услед умеренијег пада каматних стопа на готовинске кредите (за 0,2 п.п., на 3,2%) и остале некатегорисане кредите (за 0,1 п.п., на 9,7%), док су каматне стопе на стамбене кредите, под утицајем мера Народне банке Србије о привременом ограничењу каматних стопа на ове кредите, биле непромењене (5,1%) четврто тромесечје заредом. Незнатно повећање каматних стопа остварено је једино код потрошачких кредита (за 0,1 п.п., на 6,2%).

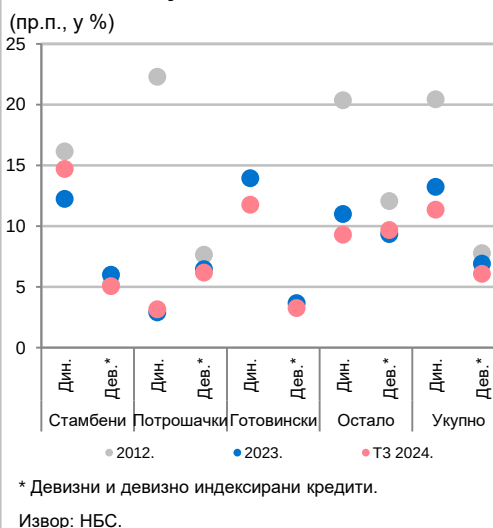
Када је реч о кредитима привреди:

- Каматне стопе на динарске кредите износиле су 7,8%, што је мање (за 0,3 п.п.) него у Т2. Знатније смањење забележено је

Графикон I.1.5. Динаризација новоодобраних кредита привреди и становништву, по наменама

Графикон I.1.6. Каматне стопе на новоодобрене кредите становништву

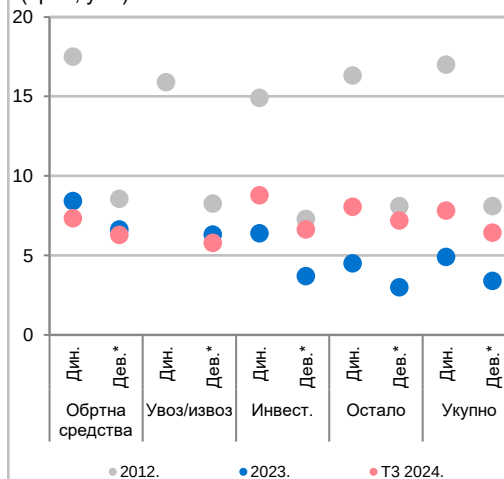

код кредита за ликвидност и обртна средства (за 0,7 п.п., на 7,3%) и осталих некатегорисаних кредита (за 0,4 п.п., на 8,1%), док је повећање каматних стопа остварено код инвестиционих кредита (за 0,6 п.п., на 8,8%);

- На кредите у девизном знаку, просечне каматне стопе смањене су (за 0,4 п.п.) и износиле су 6,4%. Пад каматних стопа забележен је код: инвестиционих кредита (за 0,5 п.п., на 6,6%), кредита за ликвидност и обртна средства (за 0,3 п.п., на 6,3%) и кредита за увозно-извозне активности (за 0,2 п.п., на 5,8%), док је код осталих некатегорисаних кредита забележен раст (за 0,2 п.п., на 7,2%).

Наведена кретања довела су до благог повећања каматног диференцијала између динарских и девизних кредита привреди (са 1,3 п.п. у Т2 на 1,4 п.п. у Т3). Међутим, посматрано на мг. нивоу овај диференцијал је смањен (за 0,3 п.п.).

Графикон I.1.7. Каматне стопе на новоодобрене кредите привреди (пр.п., у %)

* Девизни и девизно индексирани кредити.

Извор: НБС.

2. Динаризација депозита

Степен динаризације депозита привреде и становништва у ТЗ 2024. непромењен је посматрано по постојећим пословима, док је по новоодобреним пословима смањен.

Каматне стопе на динарску и девизну штедњу смањене су у ТЗ. Банке и даље нуде у просеку више каматне стопе на динарску него на девизну штедњу, што доприноси атрактивности и већој исплативости штедње у динарима.

Депозити привреде и становништва

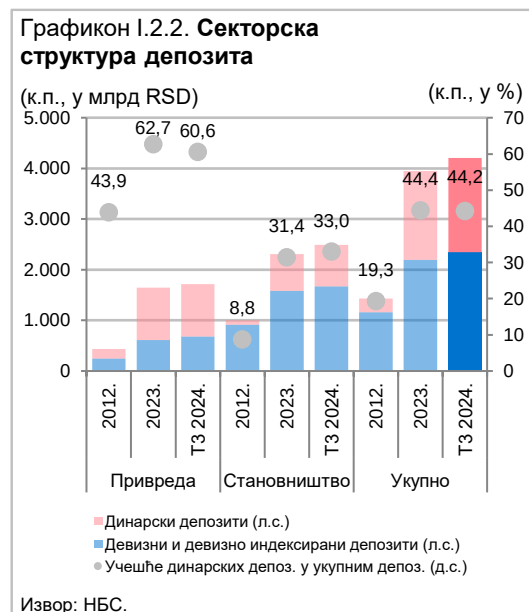
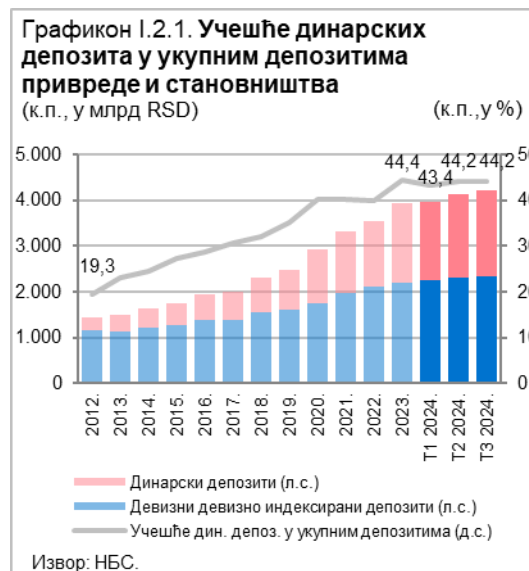
Учешће динарских депозита у укупним депозитима привреде и становништва током ТЗ 2024. кретало се на нивоима који су нешто нижи од рекордно високог нивоа с краја 2023. (44,4%). Крајем септембра, овај показатељ износио је 44,2%, што је непромењено у поређењу с крајем Т2, док је на мг. нивоу овај показатељ био виши за 2,3 п.п.

По искључењу ефекта промене девизног курса, овај показатељ је крајем ТЗ 2024. изједначен с нивоом из претходног тромесечја и износио је 44,1% (за 2,2 п.п. више него крајем ТЗ прошле године).³

На нивоу ТЗ, укупни депозити привреде и становништва у динарима и девизном знаку повећани су у релативно сличној мери (за 1,8% и 1,7%, респективно), што је утицало на то да динаризација депозита привреде и становништва не буде промењена у односу на Т2 (44,2%). Посматрано по секторима, код становништва се бележи повећање овог показатеља (за 0,9 п.п., на 33,0%) док се код привреде бележи његов пад (за 1,1 п.п., на 60,6%). Посматрано на мг. нивоу, овај показатељ код оба предметна сектора бележи раст (за 3,6 п.п. и 1,0 п.п., респективно).

Смањење динаризације депозита привреде у ТЗ резултат је:

- повећања девизних и девизно индексираних депозита привреде (за 25,0 млрд динара). Раст се односи на краткорочне депозите, а највише су му допринела велика предузећа, која послују у области рударства, прерађивачке индустрије и снабдевања водом;
- пада динарских депозита (за 8,6 млрд динара). Смањењу су допринели краткорочни депозити великих предузећа која послују у области снабдевања електричном енергијом.

³ Обрачунато по курсу динара према евра, америчком долару, швајцарском франку, британској фунти и јапанском јену на дан 31. октобра 2022, ако се узме у обзир валутна структура депозита.

У структури депозита становништва **забележен је снажан раст динарских депозита** (за 40,8 млрд динара) и **умеренији раст девизних депозита** (за 14,4 млрд динара), што је допринело повећању динаризаације.

При томе, раст динарских депозита становништва у пресудној мери одређен је растом трансакционих депозита (повећани су за 28,5 млрд динара), док су у оквиру штедних и орочених депозита, делом под утицајем ефекта преступне године, повећани депозити рочности до годину дана (за 17,3 млрд динара), а смањени депозити дужих рочности (за 5,0 млрд динара).

Девизни депозити становништва наставили су да бележе континуирани раст. У ТЗ раст је забележен код депозита рочности краћих од годину дана (за 447,7 млн евра), што је, слично као код динарских депозита, делом неутралисано смањењем девизних депозита орочених на рокове дуже од годину дана (за 328,9 млн евра) – наставак тренда који се бележи од фебруара, под утицајем деловања ефекта преступне 2024. године.

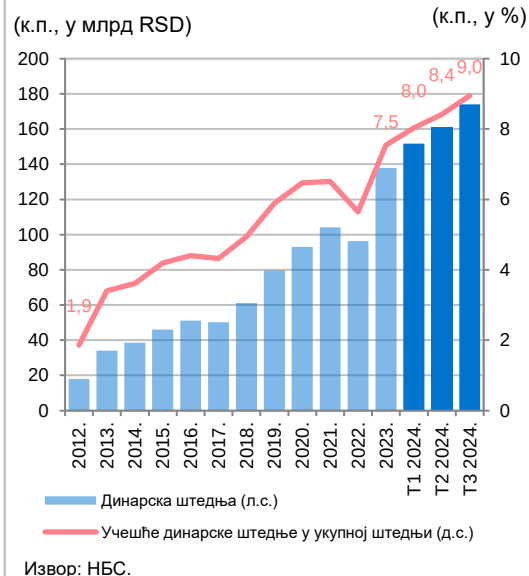
Динарска и девизна штедња

Током ТЗ 2024. штедња становништва код банака наставила је да се повећава. Динарска штедња и даље брже расте од девизне штедње, чему доприноси њена већа исплативост. У структури динарске и девизне штедње настављен је тренд повећања краткорочне штедње на рачун дугорочне штедње. Такво кретање доводи се у везу са ефектом преступне 2024. године, који ће бити исцрпљен у фебруару 2025. године.

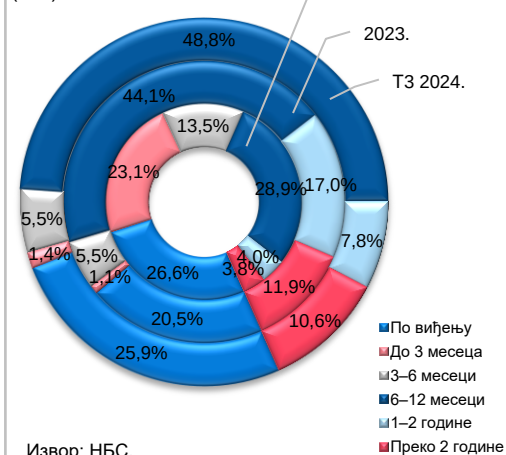
Динарска штедња⁴ је у ТЗ 2024. наставила да бележи динамичан раст – повећана је за 13,0 млрд динара (8,1%) и крајем септембра износила је 174,0 млрд динара, што је највиши износ до тада.

Повећање динарске штедње резултат је веће штедње рочности до годину дана (за 17,6 млрд динара), у оквиру које су повећање забележиле све категорије штедње, а највише штедња по виђењу (за 10,5 млрд динара) и штедња рочности од шест до 12 месеци (за 4,7 млрд динара). Штедња дужих рочности смањена је (за 4,6 млрд динара), под утицајем пада штедње рочности од једне до две године (за 5,6 млрд динара).

Графикон I.2.3. Динарска штедња

Графикон I.2.4. Рочна структура динарске штедње

⁴ У динарску, као и у девизну штедњу, укључена је штедња резидената и нерезидената. Валутно индексирани депозити укључени су у динарску штедњу.

Девизна штедња наставила је да бележи континуирани раст, који је умеренији у поређењу с динарском штедњом. Крајем ТЗ девизна штедња износила је 15.118,2 млн евра, што је за 144,3 млн евра (1,0%) више него крајем претходног тромесечја.

Повећање девизне штедње у ТЗ је, као и у претходном тромесечју, било вођено већим орочавањем девизних средстава на рокове краће од годину дана (за 474,5 млн евра), у оквиру које је повећање забележено код свих рочности, а највише код штедње по виђењу (за 236,4 млн евра). Штедња на рокове дуже од годину дана смањена је у ТЗ (укупно за 330,3 млн евра), при чему се смањење, почев од фебруара, бележи код свих категорија рочности (од једне до две године, од две до пет година и преко пет година), делом због ефекта преступне 2024. године.

Ако се пореди темпо раста динарске и девизне штедње, динарска штедња је у ТЗ наставила да бележи знатно динамичнији раст од девизне штедње (за 8,1% наспрам 1,0%, респективно), тако да је њено учешће у укупној штедњи у ТЗ наставило да се повећава. Крајем ТЗ ово учешће је износило рекордних 9,0%, што је за 0,6 п.п. више него крајем претходног тромесечја (2,4 п.п. више м.г. посматрано).

Новоположени депозити привреде и становништва

Показатељи динаризације новоположених депозита

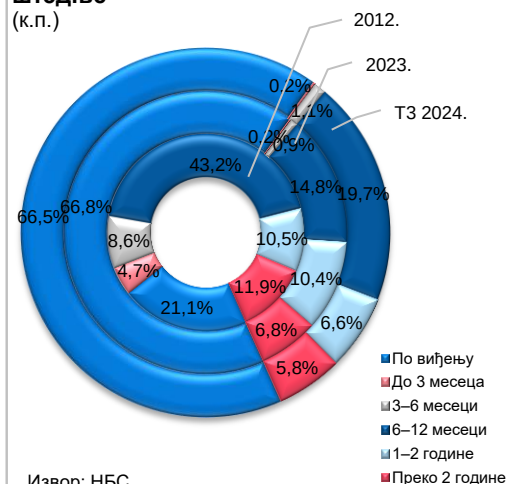
Степен динаризације укупних новоположених депозита привреде и становништва је у ТЗ 2024. у поређењу с претходним тромесечјем смањен за 3,1 п.п., на 61,1% (м.г. за 1,0 п.п.).

Смањење степена динаризације новоположених депозита у ТЗ било је израженије код привреде – за 3,7 п.п., на 70,3%, што је резултат:

- **релативно динамичнијег повећања новоположених девизних средстава привреде у поређењу с претходним тромесечјем** (за 43,6%, тј. 48,5 млрд динара);
- **релативно умеренијег раста новоположених динарских депозита привреде у поређењу с Т2** (за 19,5%, тј. 61,8 млрд динара).

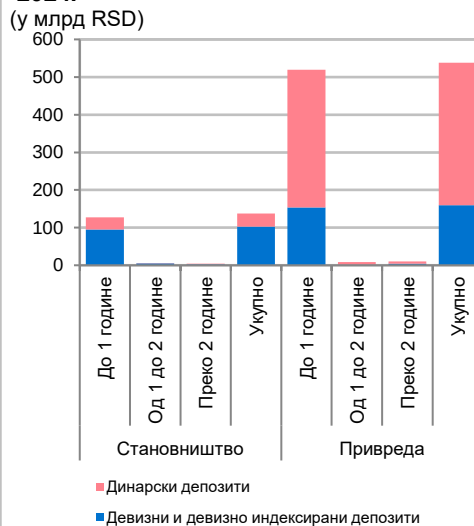
Посматрано на м.г. нивоу, овај показатељ је повећан (за 3,0 п.п.).

Графикон I.2.5. Рочна структура девизне штедње (к.п.)

Извор: НБС.

Графикон I.2.6. Рочна структура новоположених депозита привреде и становништва у ТЗ 2024.

Извор: НБС.

Степен динаризације новоположених депозита код становништва такође је смањен (за 2,2 п.п., на 25,1%), што се доводи у везу са:

- знатнијим повећањем износа новоположених девизних депозита (за 20,3 млрд динара) у поређењу с претходним тромесечјем;
- умеренијим порастом нових динарских депозита (за 3,3 млрд динара) у поређењу с Т2.

Посматрано на мг. нивоу, овај показатељ је повећан (за 2,8 п.п.).

Каматне стопе на новоположене депозите

Каматне стопе на динарске депозите привреде и становништва у просеку су износиле 4,6%, што је за 0,4 п.п. ниже него у претходном тромесечју, при чему је пад забележен код оба сектора. И поред тога, оне су више од каматних стопа на депозите у девизном знаку (које су у Т3, као и у прошлом тромесечју, износиле 2,8%), што иде у прилог већој динаризацији депозита.

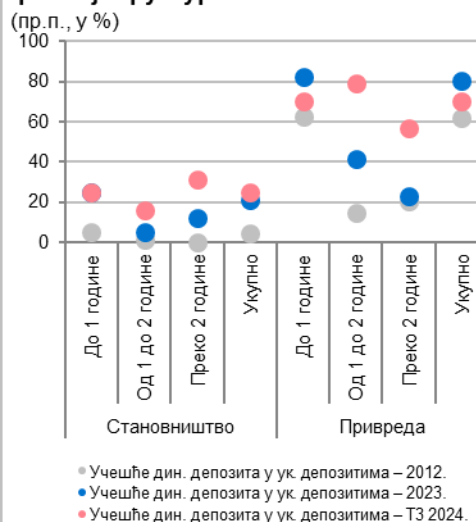
Каматне стопе на динарску и на девизну штедњу становништва незнатно су смањене (за по 0,1 п.п.):

- Каматне стопе на динарске депозите становништва у просеку су износиле 4,4%. Смањење је забележено једино код депозита орочених до годину дана (за 0,1 п.п., на 4,4%), који представљају и најзаступљенију категорију динарских депозита (94%), док се код депозита орочених на преко две године и на период од једне до две године бележи раст (за 0,7 п.п. и 0,1 п.п., респективно, чиме су каматне стопе на поменуте рочности изједначене, на нивоу од 4,8%);
- Девизне и девизно индексирани депозите становништва банке су у просеку орочавале по каматној стопи од 2,8%. Смањење каматних стопа забележено је код краткорочних депозита и депозита рочности преко две године (за по 0,1 п.п., на 2,9% и 1,8%, респективно), док су значајније повећане код депозита рочности од једне до две године (за 0,7 п.п., на 2,8%).

Када је реч о каматним стопама на орочене депозите привреде:

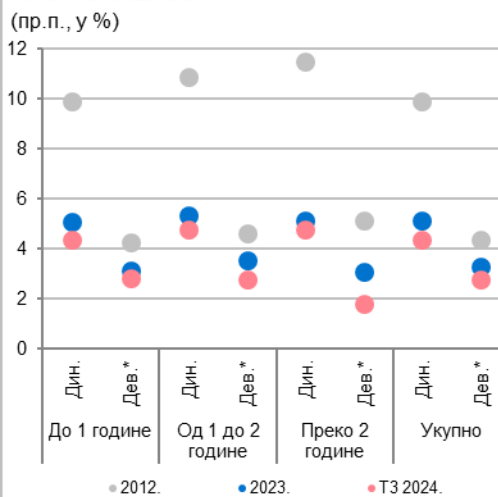
- На динарске депозите привреде каматне стопе су у Т3 у просеку износиле 4,7%, што је за 0,3 п.п. ниже у поређењу с претходним тромесечјем. Посматрано по рочностима, смањење је било израженије код депозита рочности до годину дана (за 0,4 п.п., на 4,7%), који доминирају у структури новоположених

Графикон I.2.7. Динаризација новоположених депозита привреде и становништва, према рочној структури

Извор: НБС.

Графикон I.2.8. Каматне стопе на новоположене орочене депозите становништва

* Девизни и девизно индексирани депозити.

Извор: НБС.

динарских депозита привреде, а умеренији пад забележен је и код депозита орочених на једну до две године (за 0,1 п.п., на 5,0%), док је раст остварен једино код депозита дужих рочности (на 5,0%);

- **На депозите привреде у девизном знаку каматне стопе повећане су за 0,1 п.п., на 2,8%,** што у највећој мери одражава значајније повећање каматних стопа на депозите орочене на рокове од једне до две године (за 2,2 п.п., на 2,6%). Каматне стопе на депозите рочности дужих од две године непромењене су у односу на Т2 (0,1%), док су каматне стопе на краткорочно орочене депозите смањене (за 0,3 п.п., на 2,8%).

Исплативије је штедети у динарима

И у трећем тромесечју 2024. динарска и девизна штедња су на рекордном нивоу, чему су допринели добри макроекономски показатељи – финансијска стабилност и релативна стабилност курса динара према еврџ.

Динарска штедња у трећем тромесечју 2024. године забележила је раст од 13,0 млрд динара (8,1%) и крајем тромесечја достигла је ниво од 174,0 млрд динара.

У претходних 12 година, динарска штедња повећана је готово десет пута. У исто време, штедња у еврима је готово удвостручена – са 7,9 млрд евра на 15,1 млрд евра.

Да је исплативије штедети у динарима без обзира на то да ли се штедња орочава краткорочно или дугорочно, показују резултати анализе исплативости штедње, за период од 12 година, од септембра 2012. до септембра 2024. Орочена динарска штедња на годину дана (без занављања) била је исплативија од такве штедње у еврима у чак 99% посматраних годишњих потпериода (Графикон I.2.9). Орочена штедња у домаћој валути на три месеца била је исплативија од исте штедње у еврима у већини посматраних тромесечних потпериода (91%). Штедња у домаћој валути орочена на две године била је исплативија од штедње у еврима орочене на исти рок у свим посматраним двогодишњим потпериодима. Орочавањем 100.000 динара по каматној стопи од 4,85% на годину дана динарски штедиша добио би у септембру 2024. преко 2.000 динара више од штедише који би у истом периоду орочио 100.000 динара у еврима по каматној стопи од 3,47% (Табела I.2.1).

Табела I.2.1. Исплативост штедње орочене на годину дана

Врста штедње	Орочавање	Почетни улог	Курс динара*	Каматна стопа (у %, п.а.)**	Доспеће	Курс динара*	Износ улога на крају периода орочења	
							у RSD	у EUR***
Штедња у RSD	Септ 2023.	100.000	117,2015	4,85	Септ 2024.	117,0461	104.850	896
Штедња у EUR	Септ 2023.	853	117,2015	3,47	Септ 2024.	117,0461	102.813	878
Разлика у корист динарске штедње – орочење на годину дана							2.037	18
Разлика у корист динарске штедње – орочење на три месеца							495	4
Разлика у корист динарске штедње – орочење на две године							3.658	31
Разлика у корист динарске штедње – годишње реорочавање у периоду од дванаест година							54.168	463

* Просечни месечни средњи курс динара према еврџ.

** Просечна пондерисана каматна стопа на динарске депозите и депозите у еврима орочене до једне године – нови послови.

***За штедњу у еврима, износ након умањења за порез по основу прихода од камате.

Штедиша у домаћој валути на орочених 100.000 динара на годину дана и њиховим занављањем наредних 11 година на крају периода орочења, у септембру 2024. године, добио би близу 54.200 динара (преко 460 евра) више од штедише који би на исти рок уложио противвредност истог износа у еврима.

Већој исплативости штедње у динарима у односу на штедњу у еврима допринела је очувана макроекономска и финансијска стабилност у претходним годинама, а нарочито у условима криза, као и релативно више каматне стопе на штедњу у динарима него на штедњу у еврима и повољнији порески третман прихода од камате на штедњу у домаћој валути.

С обзиром на важност унапређења динаризації финансијског система, Народна банка Србије ће и у наредном периоду наставити да прати и указује на предности штедње у домаћој валути.

Графикон I.2.9. Исплативост штедње орочене на годину дана

3. Динаризация јавног дуга

Степен динаризации јавног дуга у ТЗ повећан је за 0,5 п.п., на 21,9%. У структури јавног дуга смањена је девизна компонента, услед доспећа дугорочних облигација емитованих на домаћем и међународном тржишту. С друге стране, динарска компонента је повећана, великим делом по основу задужења државе код домаћих пословних банака ради финансирања изградње инфраструктурних пројеката.

Јавни дуг и његова структура

Јавни дуг⁵ је у ТЗ незнатно смањен – за 2,7 млрд динара и износио је 4.467,0 млрд динара (46,5% процењеног бруто домаћег производа).

Девизна компонента јавног дуга у ТЗ смањена је (за 24,6 млрд динара). Паду је допринело доспеће облигација деноминираних у еврима рочности 2,5 година емитованих на домаћем тржишту, као и отплата дела обавеза по основу ХоВ емитованих на међународном тржишту.

Динарска компонента јавног дуга забележила је повећање у ТЗ (за 21,9 млрд динара), највише по основу повлачења транши динарских кредита код домаћих банака намењених за изградњу деоница брзих саобраћајница Рума–Шабач–Лозница и Пожаревац–Голубац, као и обилазнице око Крагујевца.

Под утицајем наведених кретања, динаризация јавног дуга повећана је у ТЗ на 21,9%, што је за 0,5 п.п. више него у Т2. Посматрано на мг. нивоу, овај показатељ виши је за 1,4 п.п.

Највећи део укупног јавног дуга (58,5%) и даље чини дуг у еврима, што представља благи пораст у односу на претходно тромесечје (за 0,1 п.п.). Удео јавног дуга у америчким доларима смањен је за 0,5 п.п., на 12,9%, у SDR за 0,1 п.п., на 6,3%, а у осталим валутама је непромењен и износи 0,4%.

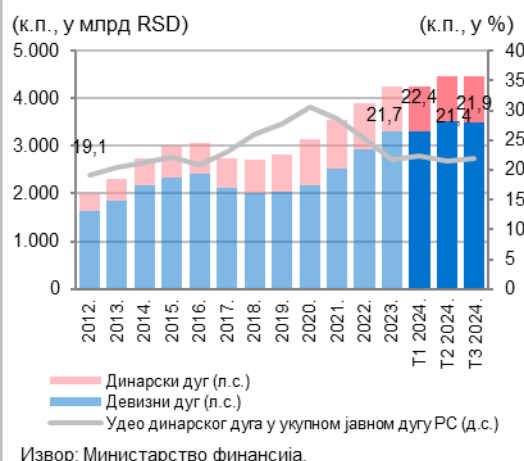
Примарно тржиште државних ХоВ

У валутној структури портфеља државних ХоВ емитованих на домаћем финансијском тржишту,⁶ учешће динарских ХоВ у ТЗ повећано је за 1,0 п.п.,⁷ на 81,5%.

Посматрано по валутној структури ХоВ, износ дуга у иностраној валути смањен је у ТЗ за 0,1 млрд евра (на 1,7 млрд евра), по основу доспећа двоипогодишњих облигација (115,5 млн евра).

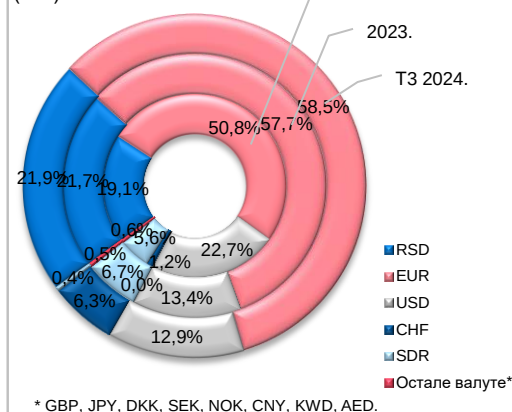
Стање јавног дуга по основу државних динарских ХоВ од Т1 се налази на нивоу од

Графикон I.3.1. Учесће динарског дуга у укупном јавном дугу

Извор: Министарство финансија.

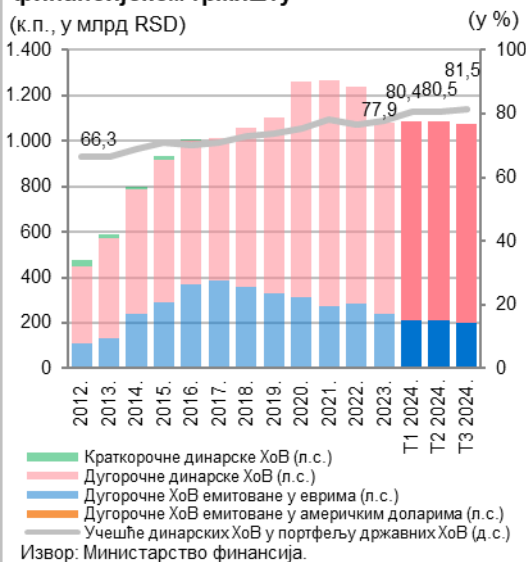
Графикон I.3.2. Валутна структура јавног дуга РС

* GBP, JPY, DKK, SEK, NOK, CNY, KWD, AED.

Извор: Министарство финансија.

Графикон I.3.3. Рочна и валутна структура државних ХоВ емитованих на домаћем финансијском тржишту

Извор: Министарство финансија.

⁵ Јавни дуг централног нивоа власти.

⁶ Укључујући и штедне облигације, и облигације ради измирења обавеза по основу обештећења за одузету имовину.

⁷ На мг. нивоу овај показатељ повећан је за 4,5 п.п.

875,0 млрд динара, с обзиром на то да није било продаје нових, нити доспећа постојећих динарских ХоВ.

Секундарно тржиште државних динарских ХоВ

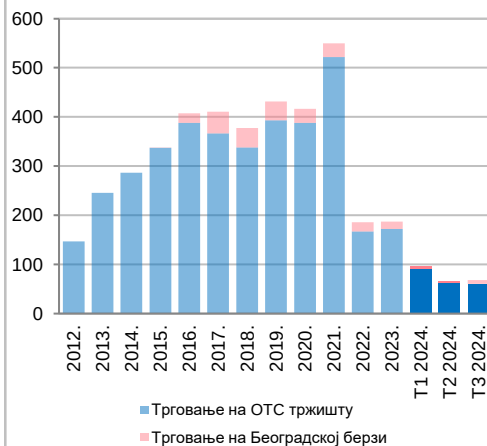
Промет на секундарном тржишту државних динарских ХоВ у ТЗ износио је 68,2 млрд динара, што је за 2,1 млрд динара више него у претходном тромесечју.

На секундарном тржишту у ТЗ 2024. у односу на Т2 повећано је трговање обвезницама које доспевају у 2032. (за 5,1 млрд динара) и у 2028. (за 4,7 млрд динара), док је смањено трговање ХоВ с доспећем у 2031. (за 6,6 млрд динара), а у мањој мери и онима које доспевају у 2026. и 2025. (за 0,7 млрд динара и 0,3 млрд динара, респективно).

Секундарни промет динарским државним ХоВ на Београдској берзи повећан је у ТЗ 2024. за 5,1 млрд динара у односу на Т2 2024. и износио је 7,6 млрд динара, што представља 11,2% укупног трговања тим ХоВ на секундарном тржишту.

Графикон I.3.4. Секундарни промет динарских државних ХоВ

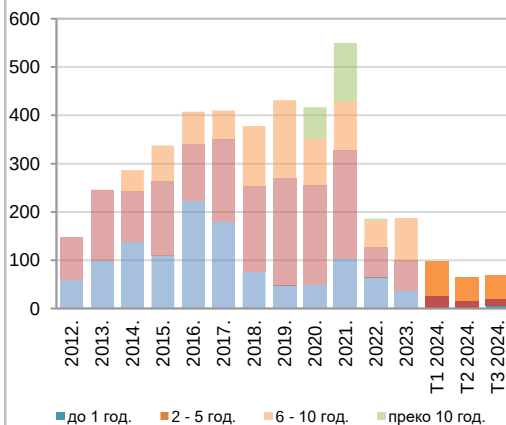
(у млрд RSD)

Извор: Министарство финансија, ЦРХоВ и Београдска берза.

Графикон I.3.5 Секундарни промет динарских државних ХоВ, према преосталој рочности

(у млрд RSD)

Извор: Министарство финансија, ЦРХоВ и Београдска берза.

III. Инструменти заштите од девизног ризика

Народна банка Србије је у току ТЗ 2024. наставила да закључује билатералне трансакције своп куповине и своп продаје девиза с банкама, које су се показале као ефикасан инструмент за пружање помоћи банкама у управљању динарском и девизном ликвидношћу.

У ТЗ 2024. резиденти су с банкама закључили трансакције терминске куповине девиза у износу од 63,4 млн евра, што је за 31,9 млн евра мање него у претходном тромесечју, и трансакције терминске продаје девиза у износу од 11 млн евра, што је за 2,3 млн евра мање него у претходном тромесечју.

1. Девизне своп трансакције између Народне банке Србије и банака

Народна банка Србије је у току ТЗ 2024. наставила да с банкама закључује билатералне трансакције своп куповине и своп продаје девиза, које су се показале као ефикасан инструмент за подршку банкама у управљању динарском и девизном ликвидношћу, с обзиром на флексибилност у погледу тренутка закључивања трансакција и њихове рочности.

У току ТЗ Народна банка Србије је у билатералним своп трансакцијама с банкама своп купила и своп продала по 202 млн евра, што је за 40 млн евра мање него у претходном тромесечју.

Табела II.1.1. Своп трансакције Народне банке Србије, тромесечни подаци (у млн EUR)

Период	Своп продаја девиза	Своп куповина девиза
2012.	171,0	188,0
2013.	124,0	124,0
2014.	180,0	180,0
2015.	550,5	550,5
2016.	440,0	440,0
2017.	546,5	546,5
2018.	324,0	324,0
2019.	513,5	513,5
2020.	800,5	956,0
2021.	353,0	518,0
2022.	680,6	993,6
2023.	563,0	563,0
2024.	963,0	963,0
T1	519,0	519,0
T2	242,0	242,0
T3	202,0	202,0

Напомена: До краја 2021. године подаци се односе на своп аукције, а од почетка 2022. године подаци се односе на своп аукције и билатералне своп трансакције. Од 2023. године подаци се односе само на билатералне своп трансакције.

Извор: НБС.

Табела II.1.2. Билатералне своп трансакције Народне банке Србије у 2024. години, месечни подаци (млн EUR)

Месец	Своп продаја девиза	Своп куповина девиза
Јануар	324,0	324,0
Фебруар	135,0	135,0
Март	60,0	60,0
Укупно Т1	519,0	519,0
Април	70,0	70,0
Мај	85,0	85,0
Јун	87,0	87,0
Укупно Т2	242,0	242,0
Јул	75,0	75,0
Август	45,0	45,0
Септембар	82,0	82,0
Укупно Т3	202,0	202,0
Укупно 2024.	963,0	963,0

Извор: НБС.

2. Коришћење инструмената заштите од девизног ризика

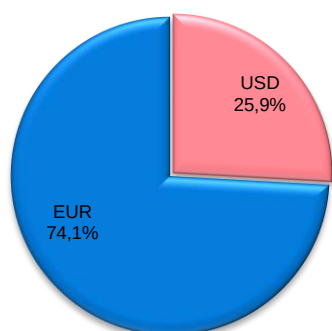
Учешће терминске куповине у укупној куповини девиза резидената од банака у Т3 износило је 0,9% (1,4% у претходном тромесечју) и било је највише у августу – 1,3%. Укупно 13 домаћих предузећа користило је у Т3 могућност заштите од девизног ризика закључивањем ове врсте трансакција с банкама, у укупном износу од 63,4 млн евра (95,3 млн евра у претходном тромесечју). Просечна пондерисана рочност терминске куповине девиза износила је 66 дана, при чему је најдужа рочност појединачне терминске трансакције забележена у јулу – 128 дана. Просечна вредност уговора о терминској куповини девиза резидената износила је 0,7 млн евра.

У Т3 четири резидента су термински продала девизе за динаре у укупном износу од 11 млн евра (13,4 млн евра у претходном тромесечју), с просечном пондерисаном рочношћу трансакције од 95 дана, при чему је најдужа рочност појединачне терминске трансакције забележена у августу и септембру – по 179 дана. Просечна вредност уговора о терминској продаји девиза резидената износила је 0,5 млн евра.

У погледу валутне структуре терминске куповине девиза резидената од банака, учешће евра износило је 74%, а учешће америчког долара 26%.

Кад је реч о валутној структури терминске продаје девиза резидената банкама, учешће евра износило је 100%.

Графикон II.2.1. Валутна структура форвард куповине девиза резидената од банака у Т3 2024.

Извор: НБС.

Табела II.2.1. Девизне терминске трансакције резидената с банкама, тромесечни подаци

Период	Терминска куповина резидената			Терминска продаја резидената		
	Износ умлн EUR	Просечна пондерисана рочност уданима	Учешће у укупној куповини у %	Износ умлн EUR	Просечна пондерисана рочност уданима	Учешће у укупној продаји у %
2012.	754,7	38	6,7	1,3	18	0,0
2013.	533,8	24	5,0	1,4	39	0,0
2014.	430,0	24	5,0	0,8	49	0,0
2015.	531,0	16	4,8	1,5	77	0,0
2016.	450,5	22	3,9	12,9	263	0,1
2017.	388,8	37	3,0	17,1	349	0,2
2018.	212,7	55	1,5	49,9	450	0,4
2019.	108,9	72	0,7	63,4	349	0,4
2020.	178,7	118	1,2	69,4	217	0,5
2021.	146,8	116	0,8	40,6	246	0,2
2022.	185,3	67	0,7	33,9	146	0,1
2023.	285,7	51	1,2	42,2	98	0,2
2024.	246,1	65	1,2	40,0	94	0,2
T1	87,4	60	1,3	15,5	90	0,2
T2	95,3	69	1,4	13,4	97	0,2
T3	63,4	66	0,9	11,0	95	0,2

Извор: НБС.

Табела II.2.2. Девизне терминске трансакције резидената с банкама у 2024. години, месечни подаци

Месец	Терминска куповина резидената			Терминска продаја резидената		
	Износ умлн EUR	Просечна пондерисана рочност уданима	Учешће у укупној куповини у %	Износ умлн EUR	Просечна пондерисана рочност уданима	Учешће у укупној продаји у %
Јануар	11,7	46	0,5	7,1	78	0,3
Фебруар	49,6	62	2,4	3,0	108	0,1
Март	26,1	63	1,1	5,4	96	0,2
Укупно Т1	87,4	60	1,3	15,5	90	0,2
Април	22,1	74	0,9	3,5	105	0,1
Мај	30,6	81	1,5	3,1	109	0,1
Јун	42,7	58	1,9	6,8	87	0,3
Укупно Т2	95,3	69	1,4	13,4	97	0,2
Јул	9,7	76	0,4	3,9	87	0,1
Август	29,0	70	1,3	2,8	108	0,1
Септембар	24,7	57	1,0	4,4	94	0,2
Укупно Т3	63,4	66	0,9	11,0	95	0,2
Укупно 2024.	246,1	65	1,2	40,0	94	0,2

Извор: НБС.

Табела А. Показатељи динаризації пласмана, кредита и депозита
(у %)

Период	Учешће динарских пласмана у укупним пласманима, постојећи послови, к.п.			Учешће динарских кредита у укупним кредитима, нови послови, пр.п.*			Учешће динарских депозита у укупним депозитима, постојећи послови, к.п.			Учешће динарских депозита у укупним депозитима, нови послови, пр.п.*		
	Привреда	Станов- ништво	Укупно	Привреда	Станов- ништво	Укупно	Привреда	Станов- ништво	Укупно	Привреда	Станов- ништво	Укупно
2008.	33,8	22,2	29,2				50,3	12,5	27,6			
2009.	26,2	22,1	24,7				52,5	10,9	25,6			
2010.	32,2	27,6	30,5	41,8	51,1	43,5	45,0	8,5	19,8	51,4	2,7	25,0
2011.	27,3	32,6	29,2	33,3	44,0	35,9	44,9	10,1	21,5	51,3	3,8	32,8
2012.	24,2	35,1	28,0	31,0	59,6	36,5	43,9	8,8	19,3	62,0	4,6	38,1
2013.	20,0	37,9	26,8	24,6	63,6	35,0	52,4	11,5	23,1	65,2	8,2	44,1
2014.	25,0	41,0	31,2	33,2	71,7	44,2	53,6	12,3	24,5	67,6	12,3	46,5
2015.	19,4	42,8	28,6	16,8	67,8	30,3	55,6	13,9	27,2	69,1	16,0	52,8
2016.	19,4	47,0	31,2	21,5	74,1	36,8	54,0	15,8	28,8	69,3	20,1	56,6
2017.	17,5	51,8	33,0	19,3	71,0	36,0	56,5	16,9	30,8	75,6	22,7	64,3
2018.	15,4	53,6	33,0	18,3	73,1	36,8	53,1	19,2	32,2	81,1	20,3	66,7
2019.	14,0	55,4	33,1	16,9	66,9	33,5	58,3	22,1	35,1	74,9	25,0	63,9
2020.	21,0	55,9	37,3	31,5	69,8	43,6	61,3	26,8	40,1	81,3	26,6	70,1
2021.	24,0	54,6	38,3	25,5	67,9	39,4	59,4	28,3	40,3	81,1	30,4	71,0
2022.	19,4	53,1	35,1	20,3	68,2	35,3	58,3	27,6	40,1	80,3	21,4	68,6
2023.	17,3	54,1	34,5	18,3	75,4	36,3	62,7	31,4	44,4	76,6	21,8	64,7
T1 2024.	17,8	54,5	35,2	19,3	79,9	43,1	61,3	31,2	43,4	73,6	25,3	60,1
T2 2024.	19,3	54,9	36,1	23,9	78,4	42,4	61,7	32,1	44,2	74,0	27,3	64,2
T3 2024.	20,0	55,3	36,8	24,9	78,8	44,6	60,6	33,0	44,2	70,3	25,1	61,1

* Показатељи су добијени на основу података о износу новоодобрених кредита банака и новоположених депозита код банака у току периода.
Показатељи за 2010. годину односе се на период септембар–децембар 2010.

Извор: НБС.

Табела Б. Валутна структура штедне становништва и јавног дуга

Период*	Штедна становништва				Јавни дуг Републике Србије (централни ниво власти)			
	Динарска штедна (у млн RSD)	Девизна штедна (у млн EUR)	Укупно штедна** (у млн RSD)	Учешће динарске штедне у укупној штедњи (у %)	Износ јавног дуга у динарима (у млрд RSD)	Износ јавног дуга у иностраној валути (у млрд RSD)	Укупно јавни дуг (у млрд RSD)	Учешће динарског дела јавног дуга у укупном јавном дугу (у %)
2008.	10.575,0	4.679,1	425.145,0	2,5	19,9	758,1	778,0	2,6
2009.	12.400,0	5.904,5	578.577,0	2,1	120,6	823,8	944,4	12,8
2010.	13.848,7	7.105,8	763.495,8	1,8	187,1	1.095,4	1.282,5	14,6
2011.	19.664,1	7.611,2	816.110,9	2,4	248,9	1.298,6	1.547,5	16,1
2012.	17.882,9	8.272,3	958.597,0	1,9	385,4	1.629,3	2.014,8	19,1
2013.	34.015,4	8.418,5	999.125,2	3,4	469,1	1.840,0	2.309,0	20,3
2014.	38.615,1	8.524,6	1.069.732,9	3,6	588,6	2.164,6	2.753,2	21,4
2015.	45.968,2	8.628,6	1.095.435,6	4,2	668,9	2.349,7	3.018,6	22,2
2016.	51.063,9	8.987,3	1.160.744,3	4,4	639,8	2.424,8	3.064,6	20,9
2017.	50.152,0	9.373,2	1.160.614,5	4,3	632,5	2.117,2	2.749,7	23,0
2018.	61.079,9	9.955,1	1.237.720,8	4,9	708,4	2.011,8	2.720,2	26,0
2019.	79.573,6	10.804,3	1.350.075,9	5,9	781,3	2.034,4	2.815,6	27,7
2020.	93.057,4	11.435,8	1.437.685,6	6,5	958,0	2.177,8	3.135,8	30,5
2021.	104.184,7	12.736,2	1.601.732,8	6,5	1.010,2	2.533,1	3.543,2	28,5
2022.	96.287,5	13.715,0	1.705.363,3	5,6	983,5	2.926,4	3.909,9	25,2
2023.	137.899,3	14.416,1	1.827.087,5	7,5	917,8	3.318,3	4.236,1	21,7
T1 2024.	151.675,7	14.813,6	1.886.961,0	8,0	954,3	3.302,9	4.257,2	22,4
T2 2024.	161.023,6	14.973,9	1.913.708,3	8,4	958,0	3.511,7	4.469,7	21,4
T3 2024.	174.023,4	15.118,2	1.944.126,5	9,0	979,9	3.487,1	4.467,0	21,9

* Подаци се односе на крај периода.

Извор: НБС, Министарство финансија.

Табела В. Преглед мера и активности које иду у прилог повећању динаризације (1/2)

Период доношења мере/спровођења активности	Опис мере/активности	Очекивани ефекти
Јун 2005.	Диференцијација стопа ОР на динарске и девизне изворе финансирања банака	Стимулисање банака да у већој мери користе динарске изворе финансирања.
Мај 2011.	LTV лимит за валутно индексиране хипотекарне кредите износи 80%, док за динарске није прописан. У децембру 2017. овај лимит је ублажен на 90% у случају када се кредит одобрава у оквиру мера подршке државе одређеним категоријама физичких лица, а у јуну 2020. и у случају да се кредит одобрава за куповину прве непокретности.	Обезбеђење преференцијалног третмана динарског кредитирања становништва.
	Прописано минимално обавезно учешће/депозит за девизне и валутно индексиране кредите физичким лицима (изузев хипотекарних кредита и кредитних картица) у износу од 30%.	Обезбеђење преференцијалног третмана динарског кредитирања становништва.
Од маја 2011.	Ограничење односа нето отворене девизне позиције у односу на капитал од 2011. износи 20% (повећан са 10%, ради стимулисања кредитне активности).	Ограничење износа валутно индексираних и девизних пласмана у односу на девизне изворе.
Јун 2011.	У ликвидна потраживања првог реда укључени су и 90% фер вредности ХоВ РС у динарима, чија је минимална рочност три месеца. За девизне ХоВ није предвиђена ова могућност.	Развој тржишта капитала, стимулисање банака да у већој мери користе динарске изворе финансирања.
Децембар 2011.	Прописана је обавеза банака да у предуговорној фази, у писменој форми, укажу клијентима на ризике које преузимају уколико се одреде за услугу индексирану страном валутом или у страниј валути. Такође, понуда за закључење уговора мора да садржи информацију о валути у којој се услуга уговара.	Промовисање заштите од валутног ризика за кориснике финансијских услуга.
	Прописано је да се, код оглашавања кредитних и депозитних услуга и послова лизинга када огласна порука садржи нумерички податак, недвосмислено наведе на репрезентативном примеру валута у којој се услуга одобрава. Прописано је да су банка и давалац лизинга дужни да финансијску услугу кориснику понуде у динарима, осим ако корисник не захтева другачије.	
Април 2012.	Народна банка Србије и Влада Републике Србије потписале <i>Меморандум о стратегији динаризације финансијског система Србије</i> .	Дефинисање циљева, мера и активности које ће Народна банка Србије и Република Србија предузимати ради јачања поверења у националну валуту и њену употребу у финансијском систему.
Мај 2012.	<i>Societe Generale Banka Srbija a.d. Beograd</i> емитовала је прву динарску банкарску обвезницу на домаћем тржишту, без валутне клаузуле, с трогодишњим роком доспећа.	Развој тржишта капитала.
Септембар 2012.	Усвајањем <i>Закона о изменама и допунама Закона о порезу на доходак грађана</i> , порез на камату на девизну штедњу повећан је са 10% на 15%.	С обзиром на то да је приход од камате на динарску штедњу изузет од пореза на доходак грађана, ова мера представља подстицај грађанима да мање штеде у страниј валути, а више у динарима.
Април 2013.	Народна банка Србије је динарске ХоВ без валутне клаузуле које су емитовале МФО с највишим кредитним рејтингом уврстила у портфељ ХоВ којима се врше операције на отвореном тржишту Народне банке Србије, као и у листу прихватљивог колатерала при одобравању кредита Народне банке Србије за дневну ликвидност и краткорочних кредита на бази залог ХоВ.	Развој тржишта капитала, кроз подстицај банкама да у својим портфељима држе динарске ХоВ које су емитовале МФО за финансирање кредита.
Новембар 2013.	Народна банка Србије усвојила Одлуку о условима и начину обављања кредитних послова са иностранством у динарима, којом се генеришу подстицајни услови под којима међународна финансијска институција и развојна банка или финансијска институција чији је оснивач страна држава (МФО) могу одобравати динарске кредите домаћим банкама, правним лицима и предузетницима, као и услови под којима домаћа банка може одобрити динарски кредит нерезиденту и начини на који их одобрава.	Повећање кредитне активности домаћих банака у динарима.
Мај 2014.	Влада Републике Србије усвојила је програм за субвенционисање динарских кредита привреди.	Повећање динаризације кредита – привременог карактера.
Октобар 2014.	Држава је први пут емитовала динарску обвезницу десетогодишњег рока доспећа.	Развој финансијског тржишта и формирање криве приноса за дуже рочности, што омогућава банкама да одреде цену дугорочних динарских кредита.
Новембар 2015.	Дугорочне државне ХоВ укључене су на прајм листинг Београдске берзе.	Повећање ликвидности и развој секундарног тржишта државних ХоВ.
Јануар 2016.	Стопа обавезне резерве на део девизне основице коју чине динарске обавезе индексиране девизном клаузулом повећана је на 100% с дотадашњих 50% (колико је износила од јуна 2012. године).	Дестимулисање коришћења динарских депозита индексираних валутном клаузулом.
Фебруар 2016.	Држава је први пут емитовала бенчмарк обвезницу у динарима у већем износу, с циљем да се путем реотварања емисије, ова обвезница продаје више пута у току године.	Повећање ликвидности и развој секундарног тржишта државних динарских ХоВ.
Октобар 2016.	У понуди домаћих банака појавили су се стамбени кредити у динарима који нису валутно индексирани, по релативно повољним условима (стопама испод 5%), с дугим периодом отплате (до 30 година).	Раст дугорочног кредитирања становништва у динарима.
Децембар 2016.	На домаћем финансијском тржишту емитована је прва обвезница у динарима чији је емитент међународна финансијска институција – EBRD. Емитоване су обвезнице номиналне вредности 2,5 млрд динара.	Развој финансијског тржишта.

Табела В. Преглед мера и активности које иду у прилог повећању динаризације (2/2)

Период доношења мере/спровођења активности	Опис мере/активности	Очекивани ефекти
Јун 2017.	На Београдској берзи, остварено је прво трговање обвезница у динарима које је емитовала <i>EBRD</i> (у износу од 60 млн динара).	Развој секундарног финансијског тржишта.
	Део средстава које је <i>EBRD</i> прибавила емисијом динарских обвезница на домаћем тржишту пласиран је привреди посредством домаћих банака. Кредити су намењени махом за финансирање пољопривреде и рефинансирање.	Повећање динаризације кредита привреди.
	Народна банка Србије утврдила је стопу заштитног слоја капитала за структурни системски ризик у висини од 3% укупних девизних и девизно индексираних пласмана банака одобрених привреди и становништву у Републици Србији, за банке код којих је учешће девизно индексираних пласмана привреди и становништву у укупним пласманима привреди и становништву веће од 10%.	Ограничавање ризика евроизације, који је један од кључних структурних, нециклических системских ризика по стабилност финансијског система у Србији.
Децембар 2017.	Држава је емитовала нову врсту обвезница на домаћем финансијском тржишту – штедне обвезнице.	Развој финансијског тржишта промоцијом алтернативног вида штедне и омогућавањем лакшег приступа тржишту државних ХоВ за грађане.
Од априла 2018. (последња промена), као и пре тога	Диференцијација стопа ремунације ОР: за динарску ОР износи 1,25%, док се на девизну не плаћа камата.	Стимулисање банака да у већој мери користе динарске изворе финансирања.
Јун 2018.	Донет је Закон о финансијском обезбеђењу.	Обезбеђивање и унапређивање правне сигурности и ефикасности у извршавању обавеза на финансијском тржишту (регулисање питања уговарања и коришћења финансијског колатерала као и процедура за намирне потраживања), као предуслова за даљи развој финансијског тржишта.
Децембар 2018.	Народна банка Србије и Влада Републике Србије потписале су нови Меморандум о стратегији динаризације.	Сагледавање резултата до сада предузетих мера и активности и, полазећи од њих, сагласно дефинисање додатних мера и активности које ће обезбедити даљи раст степена динаризације и смањење девизног ризика у систему.
	Изменама и допунама Закона о јавном дугу је формиран институт примарних дилера и предвиђена могућност коришћења финансијских деривата у циљу управљања јавним дугом.	Повећање ликвидности и развој домаћег финансијског тржишта.
Децембар 2019.	Изменама и допунама Одлуке о адекватности капитала банке предвиђени су мањи капитални захтеви за банке за покриће ризика по основу динарских пласмана микропредузећима, малим и средњим предузећима, предузетницима и пољопривредницима. Такође, прописано је умањење капитала за банке код којих учешће нових девизно индексираних кредита и кредита у инострану валуту одобрених за одређене намене привредним субјектима, предузетницима и пољопривредницима, премаши дефинисан ниво.	Стимулисање банака да у већој мери одобравају кредите у динарима.
	Изменама и допунама Закона о јавном дугу омогућено је да страна правна лица (нпр. <i>Euroclear</i>) врше послове клиринга и салдирања трансакција у вези са купопродајом државних обвезница на домаћем тржишту капитала.	Олакшавање приступа домаћем тржишту државних ХоВ за иностране инвеститоре, повећање ефикасности и повећање базе финансијских инвеститора на том тржишту.
	Изменама и допунама Закона о тржишту капитала усклађене су одредбе тог закона са одредбама Закона о јавном дугу, у смислу могућности да страна правна лица (нпр. <i>Euroclear</i>) врше послове клиринга и салдирања трансакција у вези са купопродајом финансијских инструмената на домаћем тржишту капитала.	Олакшавање приступа домаћем тржишту капитала за иностране инвеститоре, повећање ефикасности домаћег финансијског тржишта и повећање базе финансијских инвеститора.
Фебруар 2020.	Дана 18. фебруара 2020. године Република Србија је по први пут емитовала државну обвезницу са роком доспећа дванаест година, са купонском стопом од 4,50%. Тиме је продужена крива приноса дужих рочности, чиме се омогућава да банке формирају цену дугорочних динарских кредита.	Развој финансијског тржишта.
Мај 2020.	Народна банка Србије је обвезнице које су емитовале домаћа привредна друштва с одговарајућим бонитетом (који одређује Агенција за привредне регистре) уврстила у портфељ ХоВ којима се врше операције на отвореном тржишту Народне банке Србије, као и у листу прихватљивог колатерала при одобравању кредита Народне банке Србије за дневну ликвидност и краткорочних кредита на бази залог ХоВ.	Развој тржишта капитала, кроз подстицај банкама да у својим портфељима држе динарске корпоративне обвезнице.
Јул 2020.	Изменом одлуке о каматним стопама које Народна банка Србије примењује у поступку спровођења монетарне политике, предвиђено је да банкама које клијентима одобравају динарске кредите из гарантне шеме по каматним стопама које су за најмање 50 б.п. ниже од максималне (једномесечни BELBOR + 2,5 п.п.), Народна банка Србије плаћа вишу стопу ремунације обавезне резерве у динарима (која тренутно износи 10 б.п.) за 50 б.п., и то на износ који је једнак износу тих кредита одобрених по повољнијим условима, а који не прелази износ обрачунате динарске обавезне резерве.	Стимулисање динарског кредитирања.
Јун 2021.	Динарске обвезнице Републике Србије су укључене у реномиране индексе J.P. Morgan investment bank.	Повећање ликвидности и развој секундарног тржишта државних динарских ХоВ.
Октобар 2021.	Clearstream је укључио домаће тржиште капитала у своју глобалну мрежу.	Омогућено директно салдирање динарских ХоВ за иностране инвеститоре, што би требало да позитивно утиче на ликвидност домаћег тржишта ХоВ и његов развој у наредном периоду.

Методолошке напомене

- Показатељи динаризације, за сваку категорију, представљају учешће износа динарске компоненте у укупном износу те категорије.
- Под пласманима се подразумевају динарски и девизни кредити (који обухватају и кредите код којих је уговорена примена девизне клаузуле), дати депозити, ХоВ, акције предузећа и потраживања по каматама и накнадама. Динарски пласмани су пласмани одобрени у динарима без девизне клаузуле. Под девизном клаузулом се подразумева валутна клаузула у смислу закона којим се уређује девизно пословање, као и свака друга клаузула којом се утврђује заштита од ризика промене курса динара.
- Сектор привреде (предузећа) укључује јавна предузећа и привредна друштва. Јавна предузећа су предузећа која обављају активности у општем (јавном) интересу и која је основала држава. У оквиру привредних друштава обухваћени су и комитенти банака у области здравства и образовања који се не финансирају из буџета (приватне клинике, болнице, школе и остале институције које накнаде за своје услуге наплаћују на основу трошкова производње).
- Сектор становништва укључује домаћа физичка лица, страна физичка лица – резиденте, приватна домаћинства са запосленим лицима, регистроване пољопривредне произвођаче и предузетнике, као и непрофитне институције које пружају услуге становништву (НИПУС).
- Пласмани су исказани по бруто принципу, што значи да нису умањени за исправке вредности. При искључивању ефеката курса, узет је у обзир курс динара према евр, америчком долару, швајцарском франку, британској фунти и јапанском јену.
- У категорију новоодобрених кредита нису укључени кредити за реструктурирање дуга по каматним стопама знатно нижим од тржишних, као ни револвинг кредити, минуси по текућим рачунима и кредити одобрени по кредитним картицама.
- У категорију новоположених депозита укључени су орочени депозити и депозити са отказним роком, а нису укључени преконоћни депозити.
- Депозити укључују динарске депозите и девизне депозите (укључујући и валутно индексиране депозите).
- Штедња становништва укључује штедњу резидената и штедњу нерезидената.
- Јавни дуг Републике Србије односи се на дуг централног нивоа власти.
- Промет на секундарном тржишту државних динарских ХоВ посматра се према датуму салдирања ХоВ.

Списак графикана и табела

Графикони

I.1.	Показатељи динаризације	1
I.1.1.	Учешће динарских пласмана у укупним пласманима привреди и становништву	2
I.1.2.	Секторска структура пласмана	2
I.1.3.	Учешће динарских кредита у новоодобренем кредитима привреди и становништву	4
I.1.4.	Новоодобрен кредити привреди и становништву у ТЗ 2024, по наменама	4
I.1.5.	Динаризација новоодобрен кредити привреди и становништву, по наменама	5
I.1.6.	Каматне стопе на новоодобрене кредите становништву	5
I.1.7.	Каматне стопе на новоодобрене кредите привреди	6
I.2.1.	Учешће динарских депозита у укупним депозитима привреде и становништва	7
I.2.2.	Секторска структура депозита	7
I.2.3.	Динарска штедња	8
I.2.4.	Рочна структура динарске штедње	8
I.2.5.	Рочна структура девизне штедње	9
I.2.6.	Рочна структура новоположених депозита привреде и становништва у ТЗ 2024.	9
I.2.7.	Динаризација новоположених депозита привреде и становништва, према рочној структури	10
I.2.8.	Каматне стопе на новоположене орочене депозите становништва	10
I.2.9.	Исплативост штедње орочене на годину дана	12
I.3.1.	Учешће динарског дуга у укупном јавном дугу	13
I.3.2.	Валутна структура јавног дуга РС	13
I.3.3.	Рочна и валутна структура државних ХоВ емитованих на домаћем финансијском тржишту	13
I.3.4.	Секундарни промет динарских државних ХоВ	14
I.3.5.	Секундарни промет динарских државних ХоВ, према преосталој рочности	14
II.2.1.	Валутна структура форвард куповине девиза резидената од банака у ТЗ 2024.	16

Табеле

I.2.1.	Исплативост штедње орочене на годину дана	12
II.1.1.	Своп трансакције Народне банке Србије, тромесечни подаци	15
II.1.2.	Билатералне своп трансакције Народне банке Србије у 2024. години, месечни подаци	15
II.2.1.	Девизне терминске трансакције резидената с банкама, тромесечни подаци	16
II.2.2.	Девизне терминске трансакције резидената с банкама у 2024. години, месечни подаци	16
Табела А	Показатељи динаризације пласмана, кредита и депозита	17
Табела Б	Валутна структура штедње становништва и јавног дуга	18
Табела В	Преглед мера и активности које иду у прилог повећању динаризације	19